

Cuprins

Introducere	7
Capitolul 1	
Uniunea Europeană – important actor energetic global	
1.1 Repoziționarea Uniunii Europene la nivelul tabloului energetic internațional .	11
1.1.1 Analiza modului în care UE se pregătește să răspundă cu succes la provocările cu care se confruntă sectorul energetic global.....	11
1.1.2 Locul și rolul Uniunii Europene în noua ecuație a redefinirii tabloului energetic global	14
1.1.3 Elementele de contur pentru un nou tablou energetic al Uniunii Europene	17
1.1.4 Cele mai relevante elemente de cadru reglementar și instituțional la nivelul Uniunii Europene	20
1.2 Cele mai importante schimbări de paradigmă care se produc la nivelul tabloului energetic al Uniunii Europene	21
Capitolul 2	
Structura și dinamica pieței europene a gazelor naturale	
2.1 Dinamica principalilor indicatori ai pieței europene de gaze naturale.....	23
2.1.1 Producția de gaze naturale	23
2.1.2 Consumul de gaze naturale	28
2.1.3 Înmagazinare gazelor naturale în Uniunea Europeană: evoluție și relevanță.....	33
2.1.4 Importul de gaze naturale în UE	43
2.1.5 Exporturile de gaze naturale ale statelor membre ale UE	55
2.1.6 Importul de gaze naturale lichefiate în UE.....	56
2.1.7 Evoluția prețurilor gazelor naturale pe piața UE pentru consumatorii casnici.....	65
2.2 Cele mai importante proiecte de interes comun ale UE	67
2.3 Reglementări cu impact major în funcționarea pieței europene de gaze naturale	70
Capitolul 3	
Efecte economice asociate convergenței legislative în sectorul gazelor naturale	
3.1 Evoluția atributelor cheie ale pieței românești de gaze naturale.....	79
3.1.1 Producția de gaze naturale	79
3.1.2 Evoluția consumului de gaze naturale al României	83
3.1.3 Unele aspecte specifice ale procesului de înmagazinare a gazelor naturale în România	85
3.1.4 Evoluția importurilor de gaze naturale ale României.....	92

3.1.5 Evoluția exporturilor de gaze naturale ale României	97
3.1.6 O importantă vulnerabilitate la nivelul pieței românești a gazelor naturale - dependența pentru o anumită perioadă de gazul rusesc	100
3.2 Elemente de specificitate la nivelul procesului de transpunere a celor mai importante reglementări de la nivel european în legislația românească.....	102

Capitolul 4

Impactul consumului de gaze naturale și a importurilor de gaze naturale provenite din Rusia asupra PIB-ului unora dintre țările membre ale UE

4.1 O succintă radiografie a stadiului de cunoaștere referitor la acest areal tematic	115
4.2 Ipotezele de cercetare reliefate pe baza studiilor identificate pe baza lecturării celor mai reprezentative surse din literatura de specialitate	132
4.3 Descrierea variabilelor și a metodologiei de cercetare	132
4.4 Descrierea seriilor de date.....	139
4.5 Rezultatele cercetării.....	139
4.5.1 Analiza evoluției consumului de gaze naturale în unele dintre țările membre ale UE în perioada 2011-2021	139
4.5.2 Analiza evoluției importurilor de gaze naturale din Rusia de către unele dintre țările membre ale UE în perioada 2011-2021	140
4.5.3. Statistici descriptive.....	140
4.5.4. Rezultatele analizei de regresie	142
4.5.5 Analiza comparativă a rezultatelor obținute.....	166

Concluzii	169
------------------------	------------

Bibliografie	173
---------------------------	------------

Introducere

În condițiile în care economia mondială trebuie să se adapteze rapid și flexibil la caleidoscopul de crize cu care se confruntă toate categoriile de actori sociali, fie aceștia publici sau privați, iar decidenții sunt nevoiți să identifice și să aplice în timp real cele mai adecvate soluții la tot mai numeroasele probleme de natură economică, dar și non-economică, pe fondul unor evoluții pe termen scurt, dar care au efecte pe termen mediu și lung, componenta energetică a procesului de generare a bunăstării devine tot mai dificil de administrat. Uniunea Europeană, aflată de peste două decenii în stadiul de uniune economică și monetară și confruntată cu provocarea legată de alegerea modelului de dezvoltare viitoare, unul centrat pe competitivitate, deși este foarte greu să se renunțe la cel focalizat pe coeziunea economică și socială, nu face excepție de la obligația de a contribui la punerea în aplicare a angajamentelor asumate la nivel global și de a operaționaliza un tablou economic dinamic, eficient și capabil să internalizeze stimulii tot mai mulți care vin din mediul extern. Atât organismele comunitare, cât și autoritățile guvernamentale din statele membre ale acestei arhitecturi integrative greu de încadrat în schemele specifice dreptului internațional public fac eforturi tot mai bine structurate și prioritizate să identifice provocările de tip nou, atât pe cele manifestate în plan geopolitic, cât și pe cele tot mai complicate din planul geoeconomic, se văd nevoite să caute soluții de adaptare dinamică la schimbările care se produc în logica economică dominantă, au sarcina tot mai grea de a găsi echilibrul la nivelul indicatorilor macroeconomici de bază ai dezvoltării și nu trebuie să precupească niciun efort pentru a rezolva tot mai multele necunoscute ale ecuației energetice.

Studiile specializate elaborate de experții organizațiilor internaționale, documentele de poziție adoptate la nivelul organismelor decizionale comunitare, cercetările finanțate de guvernele naționale, dar și rezultatele cercetărilor efectuate de specialiștii din mediul academic și științific abordează tot mai frecvent problematica echilibrului care ar trebui să existe la nivelul mixului energetic, corelativitățile dintre politica energetică și celelalte politici sectoriale ale Uniunii Europene, îndeosebi cea ecologică, conceptele de sustenabilitate și de reziliență, cele de neutralitate climatică sau de schimbare de paradigmă. O parte dintre rezultatele demersului meu de poziționare multinivel în raport cu aceste frământări analitice și metodologice face obiectul acestei lucrări și se referă prioritar la radiografia pieței europene a gazelor naturale, punând accentul pe efectele de antrenare generate de transpunerea în legislația românească a reglementărilor europene în materie.

Una dintre primele linii analitice a vizat faptul că piața combustibililor, în general, și cea a celor fosili, în special, se află de mai mulți ani sub influența unei combinații destul de sensibile de factori, acumularea de tensiuni geopolitice și plusul

de turbulență la nivelul celor geoeconomice punând serios sub semnul întrebării șansele de rezolvare a crizei energetice. O altă direcție de abordare a vizat faptul că, deși se pot identifica argumente pentru a susține că și pe acest segment sensibil al pieței internaționale se aplică mecanismul tradițional al pieței, echilibrele dintre cererea și oferta de combustibili fosili, îndeosebi cea de gaze naturale, ne oferă, în ultimii ani, un peisaj dintre cele mai contradictorii. Am avut în vedere și realitatea sectorială care face ca mixul de factori (politici, economici, socio-culturali, tehnologici, juridici, ecologici sau etici) care influențează orice fenomen sau proces care are loc în societatea actuală, să se regăsească într-un mod specific atunci când obiectul de analiză este piața gazelor naturale. Acestea sunt câteva dintre motivele pentru care am abordat acest subiect, făcând o radiografie multinivel și multiparametru asupra atributelor specifice ale pieței europene a gazelor naturale, demersul meu analitic focalizându-se către cea mai mare parte a mecanismelor de piață, îndeosebi asupra celor care vizează producția, consumul, înmagazinarea, importul, exportul și evoluția prețurilor la nivelul piețelor reprezentative. De un interes aparte s-a bucurat analiza celor mai relevante schimbări care s-au produs la nivelul peisajului reglementar și instituțional al Uniunii Europene aferent sectorului energetic, insistând asupra reverberațiilor avute de acestea asupra capacității economiei românești de a face față cerințelor specifice derivate din funcționarea pieței unice europene a energiei. Printre aspectele dezvoltate în această lucrare s-au aflat și surprinderea și descrierea mecanismelor care pot face posibilă creșterea contribuției sectorului energetic reformat la procesul de creștere economică sustenabilă, administrarea efectelor de sinergie între politica energetică și celelalte politici sectoriale comunitare, maniera în care strategiile, programele multianuale, regulamentele, directivele și alte componente ale legislației comunitare pot contribui la manifestarea adecvată a echilibrelor macro și microeconomice pentru o economie europeană care se preconizează să atingă la orizontul 2050 niște ținte foarte ambițioase, cum ar fi stabilitatea climatică și neutralitatea ecologică. Accentul a fost pus pe modul în care evoluțiile care au loc la nivelul pieței europene a energiei sunt influențate și influențează, la rândul lor, procesele de înverzire a economiei europene, pe cele de creștere a intensității tehnologice și de digitalizare, șansele de atingere a obiectivelor strategice asumate în planul emisiilor de noxe. Am acordat atenția cuvenită și modului în care aceste schimbări la nivelul paradigmei energetice pot fi făcute corect, echitabil și păstrate în planul eficienței și al eficacității, prietenoase în raport cu mediul, sustenabile din punct de vedere economic și care să poată fi păstrate în zona colaborării, a unirii eforturilor statelor membre direcționate către rămânerea Uniunii Europene ca un spațiu democratic, al eficienței, al alocării și folosirii optime a resurselor și în cel al competitivității moderne.

Am avut în vedere și faptul că statele membre ale Uniunii Europene, cu viteze și intensități oarecum diferite, au demarat ambițioase proiecte de modernizare

a celor mai importante componente ale infrastructurii energetice și se află angrenate ferm în procesul de redesenare a mixului energetic, deplasându-l către resursele energetice regenerabile, îndeosebi cele hidro, eoliene sau solare. În această lucrare sunt cuprinse și rezultatele analizelor multiparametricale ale stadiului la care se plasează economiile europene din punctul de vedere al alinierii la comandamentele asumate de UE la nivel internațional, dar și la cele specifice adoptate de organismele comunitare, pentru orizonturile temporale 2030 și, respectiv, 2050. Un astfel de efort menit să creeze premisele pentru internalizarea la nivel economic a celor mai importante schimbări care au loc la nivelul paradigmei energetice necesită eforturi investiționale impresionante, atât din fonduri structurale și de investiții, cât și din bugetele naționale ale statelor care compun UE. Am analizat în lucrare fezabilitatea, oportunitatea și efectele de antrenare ale celor mai importante proiecte de investiții inițiate și derulate la nivel european, punând accentul pe cele care vizează: atragerea în circuitul productiv a noi surse de energie; îmbunătățirea capacităților de generare a energiei; modernizarea și diversificarea tipologică a capacităților de stocare a energiei, îndeosebi a celor folosite în cazul gazelor naturale și, respectiv, a terminalelor care facilitează importurile de gaze lichefiate care dobândesc un rol tot mai important la nivelul balanței energetice europene. Printre vectorii analitici cei mai importanți pe care i-am folosit se regăsesc: efectele estimabile ale schimbărilor climatice; apelarea în tot mai mare măsură la eco-tehnologii; mecanismele de stimulare a creativității și inovativității; creșterea importanței sectoarelor verzi în cadrul tabloului economic general; căile de sporire a eficienței energetice și modalitățile de economisire a energiei.

Pe baza radiografiei pe care am efectuat-o la nivelul literaturii de specialitate disponibile, am procedat la propria testare a mai multor ipoteze, urmărind în principal estimarea efectelor generate de potențiala întrerupere a importurilor de gaze naturale din Federația Rusă.

Pe parcursul analizei empirice efectuate au fost validate toate ipotezele analitice conexe cu ideea conform căreia se vor menține și se vor consolida cea mai mare parte dintre corelativitățile relevante dintre dinamica indicatorilor specifici pentru piața gazelor naturale și evoluția procesului de creștere economică, exprimat prioritar prin evoluția PIB. A mai rezultat că natura corelativităților și a relațiilor de cauzalitate identificabile și testabile depinde esențial de emergența riscurilor geopolitice, iar traiectoria pe care acestea se vor înscrie trebuie să țină cont de reconfigurările geopolitice și geoeconomice actuale și viitoare. Concluziile și recomandările cuprinse în prezenta lucrare se pot dovedi de un real folos pentru decidenții români care elaborează și aplică măsuri în ceea ce privește balanța energetică viitoare și își propun să aloce resurse pentru anumite proiecte strategice menite să contribuie la sustenabilitatea dezvoltării economice și la securitatea aprovizionării cu resurse energetice de bază.

Această lucrare reprezintă o versiune adaptată a tezei de doctorat susținute de autor în data de 24 septembrie 2024, în cadrul Școlii Doctorale de Economie și Afaceri Internaționale a Academiei de Studii Economice din București, sub coordonarea științifică a domnului profesor universitar doctor Dumitru Miron. Varianta integrală a tezei poate fi consultată la Biblioteca Academiei de Studii Economice din București.

Lucrarea de față este rezultatul unei cercetări doctorale susținute public în data de 24 septembrie 2024, în cadrul Academiei de Studii Economice din București. Întregul demers analitic, inclusiv selecția și interpretarea datelor statistice, a fost realizat cu referire la o perioadă care se încheie în anul 2023, în conformitate cu cerințele metodologice și rigurozitatea științifică specifice tezei de doctorat.

Actualizarea informațiilor din perspectivă statistică sau geopolitică pentru perioada 2024-2025 ar presupune modificarea fundamentelor unei lucrări deja validate academic și aflate spre consultare publică în forma sa originală în Biblioteca ASE.

Prin urmare, datele utilizate reflectă un orizont temporal care se încheie în anul 2023, asigurând coerența și integritatea cercetării în forma în care a fost evaluată și aprobată.